

Valdemarsvejen ved Skjoldnæsholm.

Af Professor *J. T. Lundbye.*

I „Vejle Amts Aarsøger” 1912 S. 158 ff. skriver Rektor J. Alsted om Valdemarsvejen fra Skanderborg til Ribe, og senere har R. Brun i de samme Aarbøger 1922 S. 97 ff. givet en Tilføjelse hertil. Rektor Alsted viser, hvilken Vej Kong Valdemar maa have fulgt, da Dronning Dagmar laa syg i Ribe, og paa et enkelt Punkt, nemlig ved Jelling, giver R. Brun en Korrektion af den fundne Vejlinie, som kan følges den Dag i Dag gennem Terrainet.

Ogsaa paa Sjælland træffes flere Steder gamle, helt ubenyttede eller kun lidt benyttede Veje, der bærer Navnet „Valdemarsvej”. Det maa da være interessant at undersøge disse Vejlinjer lidt nærmere for at se, hvorfra de kommer, og hvor de fører hen, og under mine Arbejder for at udfinde, hvor Fortidens Veje har gaaet, har jeg ogsaa taget denne Opgave op.

Over Skjoldnæsholms Hovmarker ligger der et saadant Vejstykke, og selv om de fleste af Stenene i den gamle Vejbelægning er tagne op og kastede ud til Siderne, faar man dog et godt Begreb om, hvorledes en saadan middelalderlig Vej har set ud, og ved sin snorlige Linjeføring gør den et imponerende Indtryk. For et Par Aar siden vedtog Jydstrup-Valsøllille Sogneraad, at den skulde nedlægges som offentlig Vej, hvilket enhver, der har Interesse for gamle historiske Mindesmærker, maa beklage i høj Grad, idet den naturlige Følge vil blive, at et ganske enestaaende middelalderligt Vejanlæg før eller senere vil forsvinde. Allerede nu ser man, hvorledes et Stykke

af Vejen, der endnu findes angivet paa Generalstabens Maalebordsblad fra 1910, er pløjet op, og den gamle Stenbelægning er fjernet og brugt til Vejskærver.

Denne gamle Vej peger lige ned imod Slotsbanken ved Valsøllille Sø, det gamle Skjoldnæs, hvor de holstenske Fogder havde sat sig fast, da Sjælland under Christoffer den Anden var i deres Vold, og dette var den sidste af de faste Pladser i det indre Sjælland, de opgav, idet Borgen blev taget med Storm af Valdemar Atterdag, vistnok 1368.

Denne gamle Vej gaar fra Valsøllille Sø imod Nordøst og ender paa de moderne Kort ved de store Skovstrækninger ved Valborup; men paa den modsatte Side af disse Skove ligger en Vej, der gaar meget retlinet gennem Terrainet lidt Syd om Kirkebyen Særløse og lidt Nord om Kirkebyen Allerslev til den nuværende Lejre Station. Denne Vej danner en paafaldende nøjagtig Forlængelse af den gamle Valdemarsvej, og det har derfor været fristende at søge en Forbindelse mellem de to Veje igennem den 3—4 km brede Skovstrækning. Resultatet var ganske overraskende, idet det paa hele Strækningen var muligt at følge Vejen.

Gaar man ud fra Lejre Station, naar man til Skoven ved den gamle Skovridergaard, og man ser da straks til højre for Vejen et Par meget tydelige, nu bevoksede gamle Hulveje, der gaar lige op over Toppen af den Bakke, som paa Generalstabens Maalebordsblad er angivet med Tallet 67 m, og lidt længere fremme, hvor Kotetallet 62 m er angivet for Vejen, findes de gamle Vejspor langs Sydsiden af den nuværende Skovvej. Derpaa følger et længere fladt Stykke i Skoven ned til den store dyrkede Strækning om Avnstrup Gaard, hvor den gamle Vej kun har efterladt sig ret svage og spredte Spor; men ved det nordligste Hjørne af Avnstrup Gaards Jorder er der igen et meget tydeligt Vejspor paa Nordsiden af Skovvejen. Lige ved den Vej, der fra Avnstrup Gaard fører imod Vest, har den gamle Vej ikke kunnet holde sig paa Vandskellet, men har maattet passere en mindre Dal, og her ses tydeligt en Opfyldning med store Sten, hvorpaa Vejen er ført over, ligesom den nuværende Skovvej benytter den samme Dæmning til Passage ved Sænkningen; Stedet er delvis tæt bevokset med Ungskov

„Valdemarsvejen“ mellem Valsølle Sø og Sørøse. De optrukne Strækninger er endnu bevarede eller kan tydelig spores.

og Krat; men det gamle Anlæg er ret tydeligt, da Stenene langs Vejlinjen overalt stikker frem i Overfladen, medens Antallet af Sten straks bliver betydelig mindre, saa snart man gaar ud til den ene eller den anden Side. Noget Iængere

fremme ved Nordsiden af den Lavning, hvori den lille Hjortesø ligger, findes betydelige Vejspor paa Sydsiden af Skovvejen, og navnlig er Opkørslerne fra en Sænkning imod Syd godt bevarede. Vest for Hjortesø ligger en Højde, som paa Generalstabskortet er betegnet med 95 m, her findes paa Toppen en meget udpræget Hulvej, som imod Nord fortsætter sig i en tydelig Vejdæmning. Endelig findes paa det sidste Stykke herfra til Ravnsholte Skovfogedhus betydelige Vejspor langs

„Valdemarsvejen“. Fot. paa Strækningen mellem Pølsehuset og Kongedamshuset.

den nuværende Skovvejs Østside. Over Markerne ved Skovfogedhuset er alle Sporene af Vejen slettet af Ploven; men i Skoven mellem Ravnsholte Skovfogedhus og Pølsehuset kan Vejen igen følges Øst for den nuværende Vej, og her ligger i Lavningen, hvorigennem der nu fører en Grøft, en Del Sten som Levninger af et gammelt Vadested. Naar man saa kommer ud af Skoven ved Pølsehuset, har man for sig den endnu bevarede over 1 km lange, ganske lige Strækning af den gamle Vej, hvor dog de fleste Sten er tagne op, men endnu ligger langs Vejen kastet ud til højre og venstre; i den sydlige Del af Vejen synes dog en Del af den oprindelige Stenbelægning at være bevaret, saa at den ved en Fjernelse af den overlig-

gende Fyld vilde kunne komme frem i sin oprindelige Skikkelse. Hvor Vejen saa imod Syd er pløjet op paa Skjoldnæsholms Hovmarker, var det nu i Foraaret muligt ganske tydeligt at følge Vejens Retning gennem den lysere Farve, som Jorden har her, idet denne Strimmel paa Grund af de endnu bevarede Smaasten hurtigere var tørret end Markerne paa begge Sider. Hvor Vejen endelig har ført lige ned imod Voldstedet, findes den lige ved dette delvis helt bevaret med alle Stenene paa deres oprindelige Plads.

Vejen har sikkert i sin Tid forbundet det gamle Skjoldnæs med Roskilde, idet Linjen peger lige imod Støden og den gamle Vesterport i denne By, og det er meget let at forklare, at Strækningen af Vejen mellem Lejre Aa og Roskilde er blevet nedlagt og opløjet efter Anlægget af den store Allé til Leдреborg, og efter at Færdslen fra Roskilde er bleven ledet over Glim og Osted lige til Ringsted.

Nærmere Undersøgelser af Voldstedet Skjoldnæs kan maa-ske føre til en Datering af Vejens Anlæg; men i hvert Fald kan man, hvad de omtalte Stenlægninger angaar, sikkert mindst føre den tilbage til Valdemar Atterdag, og det vilde derfor i vore Dage, hvor man værner om saa mange historiske Minder, være en Skam, hvis en Prøve paa en kunstig forbedret Vej, der har holdt sig gennem mere end et halvt Aartusinde, nu skulde blive tilintetgjort. Det maa være en Opgave for de lokale historiske Samfund at hjælpe med til, at passende Stykker af dette enestaaende Vejanlæg fredlyses og bevares.
